

ВІДГУК

офіційного опонента

Безродного Андрія Геннадійовича

на дисертаційну роботу Чжан Хунвей (Zhang Hongwei)

«ОБРАЗ ПРИРОДИ В КИТАЙСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПАРАДИГМИ В ДОСЛІДЖЕННЯХ УКРАЇНСЬКИХ ТА СВІТОВИХ СИНОЛОГІВ»,

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії з

галузі знань В-Культура, мистецтво та гуманітарні науки

за спеціальністю В10 — Філософія

Актуальність теми

Дисертаційне дослідження Чжан Хунвей (Zhang Hongwei) присвячено вирішенню науково-прикладної задачі, а саме ґрунтовному аналізу образу природи в китайській філософії та його впливу на формування сучасної екологічної парадигми. На основі китайських, українських та загальносвітових матеріалів фахівців-синологів, філософів, мовознавців та інших спеціалістів розкриваються етапи формування та вплив образу природи на ментальний, освітянський, екологічний простір та загально-філософський контекст в сучасній китайській філософії. Автором підкреслюється важливість урахування інновацій та змін у дослідженні методологічних засад від пошуку та дослідження абсолютно нового у соціально-філософському контексті розвитку суспільства та до вивчення важливості сучасного прочитання традиційного, насамперед українськими та світовими синологами в концепті образу природи в китайській філософії.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертація є частиною науково—дослідних робіт, виконаних у Національному технічному університеті «Харківській політехнічний інститут» на кафедрі філософії за темою «Філософський аналіз людини, природи, сучасного суспільства» (ДР.УН№0122U001562), де здобувач був виконавцем одного із розділів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертаційній роботі.

Положення та висновки, наведені в дисертаційній роботі Чжан Хунвей (Zhang Hongwei), в достатній мірі обґрунтовані як з наукового, так і з світоглядної точки зору. Отримані у роботі висновки і рекомендації базуються на використанні сучасних методів наукового пізнання на основі ретельного аналізу класичних і сучасних наукових досліджень, які відображені у широкому переліку спеціалізованих робіт, використаннях при виконанні дисертаційного дослідження.

Результати апробовані та презентовані у вигляді наукових статей та тез доповідей на науково-практичних конференціях, а також на семінарах, проведених на кафедрі філософії Національного технічного університету (ХПІ).

Значимість отриманих результатів для науки і практичного використання полягає в розумінні завдання пріоритетності в планах кожної держави, оскільки глобалізований світ вимагає вирішення, в першу чергу, глобальних проблем, які наразі потребують дієвого і постійного вирішення.

Чжан Хунвей (Zhang Hongwei) запропонував досить цікаве бачення образу природу, яке ґрунтується на роботах філософів давнини і сучасних дослідників. Особливо слід звернути увагу на те, що дисертант з Китаю ретельно дослідив і дав змістовний аналіз робіт українських науковців.

Природні ресурси і навколишнє середовище (в загалом, Образ природи) впливають на основні функціонування людського суспільства. Саме тому слід досліджувати його специфіку, а також активно впроваджувати це розуміння за допомогою освіти, в соціальну свідомість.

Матеріали дослідження *впроваджено* у навчальний процес Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (акт № 3 від 23 вересня 2025 р.) та Університету Цзямусі. Підрозділ: Центр планування розвитку та дослідження у галузі вищої освіти, Факультет Освіти (акт №02-33/21 на №05 від 483014 від 10.09.2025 р.).

Теоретичними положеннями та практичними напрацюваннями можуть послуговуватися викладачі під час проведення аудиторних і поза аудиторних занять зі студентами, розробці навчальних програм, створенні навчальних посібників; а також студенти в різних видах професійної підготовки.

Матеріали дослідження доцільно використовувати в процесі підвищення кваліфікації працівників філософських, історичних та мовознавчих, синологічних та екологічних, загально інженерних, спеціальностей та викладачів технічних закладів середньої та вищої освіти.

Повнота викладення результатів досліджень в опублікованих працях.

Результати досліджень опубліковані у 15 роботах, серед яких: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 10 тезис у матеріалах конференцій, які засвідчують апробацію дисертаційного дослідження.

Опубліковані матеріали повністю відображають зміст дисертації та відповідають вимогам пункту 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44.

Аналіз змісту дисертації. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Дисертаційна робота Чжан Хунвей (Zhang Hongwei) складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (341 найменування), 2 додатків.

Об'єктом дослідження є китайська традиційна картина світу, яка включає в себе філософські, культурні та мовні аспекти, пов'язані з концепціями образу природи.

Предметом дослідження є вплив образу природи на формування сучасної китайської екологічної парадигми, розглянутий як китайськими фахівцями, так українськими і світовими синологами.

Метою дисертаційної роботи є системний філософсько-історичний аналіз

транскрипції та інтерпретації філософського розуміння образу природи в китайській філософії та втілення цих знань у сучасні філософські знання задля розвитку та підготовки спеціалістів в системі загальної та філософської освіти на всіх рівнях КНР, у першу чергу, через порівняльний та аналітично-синтетичний аналіз як китайських дослідників, так і сучасних українських науковців.

У *вступі* автором обґрунтовано актуальність та доцільність наукового аналізу образу природи, наведено наукову новизну, представлено практичне значення роботи, оскільки сучасний аналіз історичних та філософсько-культурних ліній розвитку світових культур наочно переконує у важливості знання як філософської класики, так і сучасної думки стосовно взаємодії людства і навколишнього середовища. Зокрема образу природи.

У *першому розділі* на підставі уточнення ключових понять дослідження дисертантом було проведено аналіз питання еволюціонування та розвитку образу природи в китайській філософії, а також працям науковців-синологів в XIX-XXI сторіччях. Автором проведено аналіз специфіки сприйняття китайського традиційного образу природи у західних та українських дослідників.

Чжан Хунвей (Zhang Hongwei) звертає увагу на те, що образ природи, віддзеркалює національні уявлення про «своє», «рідне» та «автентичне» має великий вплив на громадян країни. При правильному використанні є стимулюючим та розвиваючим фактором в філософській та загальній освіті громадян. Дисертант наголошує, що конфуціанський «Природній порядок» так само залишається стрижневим компонентом у формуванні картини світу. Подано аналіз поняття «Сталості» та «Гармонії».

У *другому розділі* проведено вивчення питання розвитку екологічних досліджень в умовах сучасної еволюції інформаційного суспільства. Проведено аналіз та систематизовано питання структури сучасної екології та її зв'язок з філософією у КНР. Надано аналіз понять «Ідентичність» і «національний образ природи» та їх зв'язок. На базі українських, китайських та світових наукових розробок досліджено питання особливостей взаємодії традиційної та сучасної китайської філософії як запоруки розвитку гармонійного та екологічного співіснування суспільства.

На основі визначених критеріїв і показників охарактеризовано еволюціонування суспільства в глобалізованому середовищі у суспільство знань. Виявлено, що відбувається розвиток і низка змін парадигмального характеру в уявленні про екологію. Підкреслено про зв'язок між екологією. Доведено, що синологи аргументовано вбачають роль сучасного Китаю та його наукової спільноти у процесах світової модернізації та екологізації. Виявлено, що у подальшому слід більше звернути увагу на вивчення феноменів аналогії та символізму китайської філософії крізь призму екологічних питань сучасності. Уперше доведено, що конфуціанській принципі «порядку» сумісно з іншими філософськими течіями китайської філософії, варто ширше використовувати в оновлених екологічних програмах Китаю.

У *третьому розділі* розглянуто особливості розвитку філософсько-екологічної освіти в глобалізованому освітньому процесі сучасного Китаю. Розглянуто питання взаємозв'язку екологічних та філософських дисциплін в епоху глобалізації та модернізації освіти. Наголошено на нових завданнях і функціях філософії у процесі формування та підготовки майбутніх викладачів та інженерів. Доведено, що розвиток сучасної екологічної проблематики активізується внаслідок глобалізації світу, що вимагає знання загальносвітових та державо утворюючих питань.

Аргументовано висновки, які підтверджують, що модернізація освіти, враховуючи домінуючі положення національної філософії, сприяє розвитку нової форми людської цивілізації та втілює особливості, властиві китайському стилю модернізації.

У *загальних висновках* досліджено поле філософського аналізу образу природи та його значення у розвитку системи освіти та філософії, Акцентовано увагу на той факт, що у сучасній китайській філософії є місце для дослідження та впровадження знань, сформованих на новому прочитанні текстів Давньої філософії, Зокрема тих, де є присутнім компонент образу природи. Аналіз базових понять «Образ природи», «Ландшафт», «Культурний ландшафт» дозволив віднайти та вивчити зв'язок з їх значенням у формуванні сучасного світогляду. Автору вдалося дослідити поняття «Образ природи» через порівняння

з подібними концептами в українських джерелах.

Анотація відображає основний зміст дисертації та достатньо повно розкриває наукові результати та практичну цінність роботи.

Список використаних джерел досить повний і включає вітчизняні та зарубіжні публікації.

Висновки до розділів та за результатами роботи сформульовані чітко та відповідають змісту дисертаційної роботи

Академічна доброчесність

Порушень академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не виявлено.

Усі результати, які винесено автором на захист, отримані самостійно і містяться в опублікованих роботах. У роботах, опублікованих у співавторстві, використані тільки ті ідеї, положення та розрахунки, які є результатом особистих наукових пошуків.

По дисертаційній роботі можна зробити наступні зауваження,

які ми презентуємо у вигляді «теза – антитеза». Де «теза» - це ствердження автора, а «антитеза»- це думки опонента. Насамперед зауважимо, що ця умовна суперечка має дружній, академічний відтінок. Доводи офіційного опонента – це не більш ніж його оціночні судження. Які не спроможні затьмарити результати наукової праці нашого вельмишановного здобувача.

1) *Теза.* *«уперше:* здійснено систематичний аналіз творів давньокитайських філософів з метою концептуалізації образу природи..» (положення з **основних результатів роботи**).

Антитеза. На мою думку, треба було використати менш «кричущу» тезу, а ніж *«уперше здійснено»*. І замінити її, наприклад, на «нами проаналізовані» та тому подібну.

Доречі, щоб надалі не повторюватися. В «стверджувальних висновках», стосовно авторського вкладу, можливо було б замінити «превосходні ступені» (нами відкрито, вперше і тому подібне) на менш виразні,

Однак це «ахіллесова п'ята» всіх подібних дисертаційних текстів. Коли здобувачу потрібно тримати баланс між дійсною констатацією свого вкладу в розвиток пізнавального процесу і умовною науковою етикою.

2) *Теза*. «Образ природи як ключовий культурно-смісловий концепт несе в собі *протоформи* національних уявлень відповідно про природу, довкілля. Він закріплений у колективній свідомості народу і, як вже було сказано в попередніх розділах, втілений у традиціях, символах, культурних стереотипах.» (розділ 1.3)

Антитеза. Мені дуже сподобалось ствердження про наявність *протоформ* уявлень про природу та довкілля, які закарбований у свідомості народу. Я би, дозволів собі, скорегувати «у свідомості» на «у несвідомому». І порівняв би, умовно, «екологічні прототипи» з архетипами К.Юнга.

Було б бажано, більш детально прокоментувати таке положення як *протоформи* екологічних думок в класичних і у сучасних наукових працях. Навести приклади для ілюстрації цих *протоформ*. Ще було би цікаво прокоментувати, те як ці «стародавні *протоформи*» «проросли» у світоглядних думках сучасності. Стосовно *Образа* природи, гармонії людини с оточуючим світом, тощо.

3) *Теза*. Пропонується враховувати відмінності між основними лініями традиційної китайської філософії «екологічного» напрямку – Конфуціанством і Даосизмом, які разом з подібністю, мають і певні відмінності. у філософії конфуціанства має компоненти більш скеровані на етичну та політичну сфери, на відміну від нього, даосизм, як доводить дослідження, має виражений натуралізм. (розділ 2)

Антитеза. Наведені автором положення більш відносяться до фундаментальних (базових) відмінностей між філософськими течіями (конфуціанство, даосизм), а ніж до питання піднятого в дисертаційному дослідженні (*Образ* природи).

Кожна філософська школа (на то вона і є самостатня світоглядна система) «дивиться» на світ і явища в ньому через призму своїх аксіом і фундаментальних положень. Не дивно, що конфуціанство (де фундація вчення – це ритуал і його дотримання благородним мужем) бачить *Образ* природи під одним кутом зору.

Напроти, даосизм (з його констатацією непохитності шляху розвитку Природи – Дао) – це трошки інше бачення Образу природи.

Вічна мудрість софістів: скільки філософських шкіл - стільки і різних поглядів на світ.

На завершення, також відмітимо, що існують помилки у оформленні матеріалу дисертаційної роботи. За текстом іноді зустрічаються друкарські, пунктуаційні, стилістичні помилки та інші технічні «огріхи», які зовсім не впливають на зміст запропонованого дисертаційного тексту.

Вказані недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку виконаної роботи. Дисертація є актуальною і має достатню наукову цінність та практичну значимість.

ВИСНОВОК

Дисертаційна робота Чжан Хунвей (Zhang Hongwei) «ОБРАЗ ПРИРОДИ В КИТАЙСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПАРАДИГМИ В ДОСЛІДЖЕННЯХ УКРАЇНСЬКИХ ТА СВІТОВИХ СИНОЛОГІВ» за своїм змістом відповідає спеціальності В 10 — Філософія. Дисертація є завершеною науково-дослідною роботою, яка дає розгорнутий аналіз Образу природи у китайській філософській думці та його вплив на формування сучасної екологічної парадигми, який відстежено в працях українських та світових дослідників.

Здобутки, отримані в ході проведення роботи, належним чином репрезентовані у наукових публікаціях. Зроблені висновки є аргументованими та змістовними і ґрунтуються на широкому спектрі використаних джерел.

Структура дослідження є логічно вивіреною, методологічно обґрунтованою та відповідає меті й завданням, поставленим у роботі. Дисертація побудована на засадах системності і послідовності, що дозволило автору розкрити феномен Образу природи у китайській філософії.

Подана дисертаційна робота «ОБРАЗ ПРИРОДИ В КИТАЙСЬКІЙ ФІЛОСОФІЇ У ФОРМУВАННІ СУЧАСНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПАРАДИГМИ В

ДОСЛІДЖЕННЯХ УКРАЇНСЬКИХ ТА СВІТОВИХ СИНОЛОГІВ» Чжан Хунвей (Zhang Hongwei) відповідає спеціальності В 10 — Філософія, а також відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 6, 7, 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44, а здобувач Чжан Хунвей (Zhang Hongwei) заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю В 10 — Філософія.

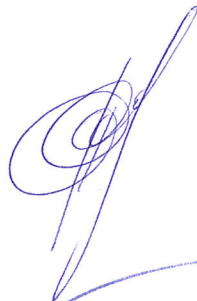
Офіційний опонент

канд.філос.наук, доцент кафедри теорії
культури і філософії науки ХНУ імені
В.Н.Каразіна

Андрій БЕЗРОДНИЙ

Учений секретар
ХНУ імені В.Н.Каразіна

Олена ФРІДМАН

ЯК ЗАСВІДЧУЮ
директор
кадрів